

Живоплоти, створені з ялини, барбарису, терену, ялівцю, попри високу декоративність, можуть стати реальною перешкодою на шляху непроханих гостей (рис. 4, а). Але є живоплоти, які рідко трапляються, і є унікальними за своїм естетичним виглядом, розміром, призначенням, архітектонікою скелету та індивідуальністю (рис. 4, б, рис. 5). З рис. 4, б чотирьохрядні та п'ятирядні живоплоти потребують особливих місць зростання та кваліфікованого догляду. Це пов'язано з їхніми розмірами, адже мінімальна ширина для нормального розвитку, такої живої огорожі становить 1,8 м. Тому вони, у більшості випадках, трапляються на великих площах населених пунктів.

Живоплоти з рис. 5, згідно з нашими уявленнями, ми не можемо віднести до відомих нам класифікацій живих огорож, вони є унікальними за своєю структурою, методом створення та декоративним виглядом. Це дає нам підставу відокремити їх як окремий варіант – підняті живоплоти. Їхній вигляд є привабливий та новий для широкого застосування в ландшафтному дизайні і озелененні населених місць.

а) живопліт з *Thuja occidentalis* у м. Вишнівка біля адміністрації. Оголена частина стовбура становить 1,3 м.
б) живопліт з *Thuja occidentalis* у м. Вишнівка біля адміністрації. Оголена частина стовбура становить 1 м.

Рис. 5. Підняті живоплоти

Як ми побачили, на території Буковини зростає велика кількість живоплотів. Вони мають багато відмінностей між собою та виконують різні функції. Надають кожному населеному пункту, вулиці, скверу, парку, подвір'ю індивідуальності і є невід'ємною частиною озеленення та ландшафтного дизайну. Таким чином, багатофункціональне значення живоплотів є невід'ємним і необхідним елементом середовища проживання людини, яке забезпечує її комфортність та благоустрій.

Література

1. Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах та селищах міського типу України // Наказ Держкомітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 24.12.2001 р., № 226. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://document.ua/pro-zat-verdzhennja-instrukciyi-z-tehnicnoyi-inventarizaciyi-nor10330.html>
2. Курницька М.П. Стан живоплотів у сучасному місті / М.П. Курницька, К.В. Мирончук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 8-11.

3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць : підручник [для студ. ВНЗ] / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
4. Мирончук К.В. Особливості структури, будови та якісного стану живоплотів населених пунктів Буковини / К.В. Мирончук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3. – С. 45-49.
5. Сапелін А.Ю. Живые изгороди / А.Ю. Сапелін. – М. : Изд-во "Кладезь-Букс", 2011. – 48 с.

Мирончук К.В. Роль живой изгороди в озеленении Буковины

Рассмотрены роль и функции живых изгородей в Черновицкой области. Особое внимание уделено разнообразию живых изгородей и их эстетического вида. Установлены параметры типичной живой изгороди для Буковины. Осуществлен сравнительный анализ функциональности живых изгородей.

Ключевые слова: живая изгородь, функции, озеленение, эстетический вид.

Myronchuk K.V. Hedges' role for planting of greenery in Bukovina

Hedges' role and functions in Chernivtska province are considered. A diversity of hedges and their aesthetic appearance are investigated. Parameters for a typical hedge in Bukovina are established. The comparative analysis of hedges' functionality are made.

Keywords: hedge, features, planting of greenery, aesthetic appearance.

УДК 712.41(477.46)

Мол. наук. співроб. О.С. Мироненко¹;
доц. А.І. Кушнір², канд. біол. наук

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ПАРКУ ІНСТИТУТУ ПОМОЛОГІЇ ІМ. Л.П. СИМИРЕНКА НААН ТА СУЧАСНИЙ ЇЇ СТАН

Наведено функціональне зонування, планувальну структуру парку, охарактеризовано види і склад насаджень, зазначено позитивні риси та недоліки планування. Виявлено такі недоліки, як: недосконала дорожньо-стежкова мережа, відсутність квіткового оформлення, мала площа для паркування автомобілів, у парку майже відсутнє будь-яке садово-паркове обладнання, а деякі його частини зовсім не доглядаються.

Ключові слова: парк, Л.П. Симиренко, функціональне зонування, дорожньо-стежкова мережа, меморіальні насадження.

Актуальність теми. Парк Мліївського інституту помології був створений на базі помологічного та декоративного розсадника Левка Платоновича Симиренка, який був закладений у 1887 р. За півтора десятиліття тут було зібрано найбільшу у Російській імперії колекцію плодкових та декоративних рослин, серед яких трапляється величезна кількість інтродуцентів.

У колекції Левка Платоновича зростало понад 3000 сортів плодкових і ягідних культур, 937 сортів троянд, близько 400 видів і форм лише декоративних порід, з яких близько 100 голонасінних та більше 300 квіткових. Тут вирощували близько 60 сортів кребів, штамбову смородину, агрус, гортензію та багато інших диковинок. Тому можна із впевненістю говорити, що на початку XX ст. розсадник Л.П. Симиренка в Млієві був потужним джерелом поширення інтродукованих деревних рослин на території України [1].

¹ Інститут помології ім. Л.П. Симиренка НААН;

² НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Об'єкт і методи. Дослідження проводили на основі власних спостережень та матеріалів інвентаризації. Інвентаризацію проводили на основі інструкції з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України [2].

Результати досліджень. Парк Інституту помології ім. Л.П. Смиренка розташований на Черкащині у південній частині села Млієва. Це частина парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення "Дендропарк Мліївської дослідної станції". Він оточений житловою забудовою та плодovým садом із західної та південної сторін, з північної – дитячий садок та будинок культури, а зі східної – річка Вільшанка, ставки, плодовий розсадник і масив із дерев різних видів.

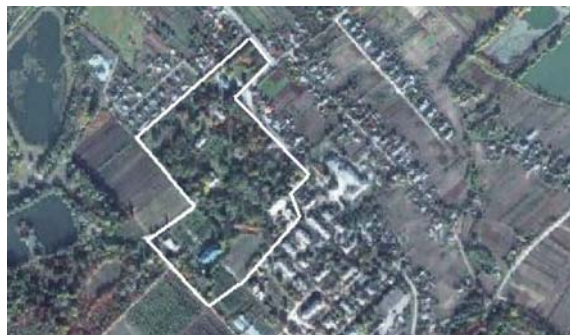

Рис. План-схема парку Мліївського інституту помології

Функціональне зонування парку полягає у визначенні складу, місця розташування, площі, конфігурації і лінійних розмірів основних функціональних зон території. Склад і площі основних функціональних зон парку визначаються відповідно до функціональної приналежності парку, характеру сучасного і майбутнього використання прилеглих до парку територій.

Парк Інституту помології ім. Л.П. Смиренка можна умовно поділити на такі функціональні зони: вхідна (головний вхід, центральна алея, центральна площа), центральна (частина парку, на якій знаходиться партер, головний корпус інституту та бухгалтерія), науково-дослідна (частина парку, яка включає дослідні ділянки, метеостанцію, бузковий та плодовий сад), прогулянкова (інші частини парку).

Парк має змішане планування. Всі доріжки мають чітку пряму форму, за винятком окремих доріжок, які зв'язують головні композиційні вузли парку, вони плавної форми, нехарактерної для регулярного напрям у планування. В іншій частині парку, в якій знаходять ставки, річка Вільшанка, – планування пейзажного напрямку. Тут можна побачити перепади висот, природні пагорби, деревну рослинність у масивах, ландшафтних групах, чергування відкритих, напіввідкритих та закритих просторів.

Вхідна зона завжди найбільш помітна та яскрава, починається із головного входу, який оформлений білими воротами із логотипом інституту, а за ними починається лінійна посадка, у цьому випадку алея із хвойних деревних видів, а саме ялини звичайної (*Picea abies* L.) та ялини колючої (*Picea*

pungens Engelm.). Для цієї частини досить вдало підібрано рослини, які завжди мають декоративний вигляд і підкреслюють пряму лінію алеї своєю формою крони. Контраст між кольоровою гамою воріт та кольором хвої дерев надають певної урочистості вхідній зоні. Покриття як алеї, так і інших елементів вхідної зони – асфальтне. З обох боків алеї планували створити живопліт, який закривав би інші частини парку від огляду, що створювало б певну загадковість, але за недотриманням агротехніки живопліт не має декоративних властивостей.

Центральна площа часто є місцем проведення різних заходів місцевого та районного значення. На ній також розташований побудований у 1970 р. пам'ятник-погруддя Л.П. Смиренку. Недоліком є відсутність будь-якого садово-паркового обладнання, та часто площа є місцем паркування автотранспорту. Поблизу площі розташований виноробний цех, який псує загальне враження від паркової території. Квіткове оформлення повністю відсутнє, що також є істотним недоліком для парку загалом. Від площі майже симетрично відходить 6 доріжок у різні сторони, які спрямовують відвідувачів у різні частини парку, одна з яких веде до музею родини Смиренків. Одна із сторін площі оформлена лінійною посадкою із липи дрібнолистої, яка підкреслює її правильну прямокутну форму. Могутні дерева тополі сіріючої утворюють тінь, але і водночас є дуже небезпечними, оскільки вони часто піддаються вітроломам. Через площу щодня проходить невелика кількість людей, тому вона має невелике рекреаційне навантаження.[3]

Головна композиційна вісь парку тягнеться до головного корпусу інституту та партеру. Це – центральна зона парку. Ця частина традиційно найбільш ефектна та красива. Тут розташовано багато лінійних посадок, а також посадки у формі певних фігур. Починається вона із меморіалу пам'яті загиблим воїнам у ВВВ. Він влаштований у вигляді невеликої кімнати у пониженні, яка утворена живоплотом та хвойними деревами, які найбільше підходять для оформлення меморіальних місць. Вхід у меморіал влаштований за допомогою сходів з природного каменю через перепади рельєфу.

На перетині двох доріг – головної та другорядної – росте 120-річний горіх чорний (*Juglans nigra* L.). Це величне дерево оформлене живоплотом із бирючини звичайної (*Ligustrum vulgare* L.) і обсажене у формі трикутника, що повторює форму кута між двома доріжками.

Партер створений у 1980 р. із пам'ятником Л.П. Смиренку, встановленому в 1984 р. Партер дуже змінили. До 1958 р. на цьому місці стояв пам'ятник-погруддя Івану Мічуріну, в його оформленні переважали квітники, з кущів – спірея Вангутта (*Spiraea vanhouttei* (Briot.) Zab.) та інші види. З 1958 по 1984 рр. – погруддя Смиренка. В оформленні в цей період переважали різні сорти бузку звичайного (*Syringa vulgaris* L.), стрижені форми з граба звичайного (*Carpinus betulus* L.), живоплоти з бирючини звичайної (*Ligustrum vulgare* L.) та інші. Сьогодні партер виконаний із самшиту вічнозеленого (*Buxus sempervirens* L.) та ялини звичайної 'Nidiformis' (*Picea abies* 'Nidiformis'). В оформленні території також використано ялину канадську 'Conica'

(*Picea canadensis* 'Conica'), ялину колючу (*Picea pungens* Engelm), ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.) та тую західну (*Thuja occidentalis* L.).

Головний корпус інституту побудований у 1928 р. у стилі український архітектурний модерн за проектом інженера-будівельника М.В. Сакса. В цьому ж стилі збудовано сторожку та будівлю сучасної бухгалтерії. На сьогодні ці будівлі знаходяться в досить доброму стані та зберегли свій початковий вигляд. Будівлі на сьогодні гармоніюють із рослинністю парку. Насамперед це викликано тим, що вони мають покрівлю даху зеленого кольору, а стіни – природнього відтінку землі.

Біля будівлі інституту розташована парковка для автомобілів, яка на сьогодні є замалою, враховуючи збільшення автомобілів за останні роки. Оформлена вона залізною перголюю, яка пом'якшує строгість навколишнього ландшафту. Науково-дослідна зона включає всі дослідні ділянки, на яких вирощують дослідні зразки для наукової роботи, метеорологічну станцію, на якій знімаються показники кліматичних умов, невеликий плодовий сад відділу захисту рослин, їм також належить інсектарій, який побудований у 1923 р. До цієї зони також належать колекційний бузковий сад та плодовий сад. Навіть у дослідних ділянках проглядається правильність форм, яка притаманна парку.

Прогулянкова зона є найбільшою за площею в парку. Вона розділяє між собою вхідну та центральну зони. Ця територія парку вміщує найбільшу кількість історично цінних будівель, малих архітектурних споруд та насаджень. У цій зоні знаходиться будинок-музей родини Симиренків, відбудована родинна церква Симиренків, будівля колишньої садівничої школи, заснована Л.П. Симиренком, їдальня, будівля колишнього музею Т.Г. Шевченка, де зупинявся поет, коли відвідував Симиренків [4]. Ця частина парку є найбільш відвідуваною, але оскільки її не обладнано навіть найпростішим садово-парковим обладнанням, її використовують для прогулянок та для переміщення відвідувачів з одного кінця парку в інший.

У насадженнях парку визначними є "Космічний сад", вікові дуби, арістолохія крупнолиста (*Aristolochia macrophylla* Lam.), яка посаджена Л.П. Симиренком біля музею, рядова посадка яблунь плачущих "Економірат Екстермейер" була висаджена гостями із центру підготовки космонавтів із Зоряного містечка з Підмосков'я. Квітники мають вигляд рабатки вздовж лінійної посадки із яблунь та доріжки, яка веде до музею родини Симиренків. Рабатку обрамлює рядова посадка із хости, а на доріжці в рядовій посадці зростає стрижений самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens* L.).

У парку досить багато інтродукованих деревних рослин та вікових дерев. Більшість із цих рослин знаходиться на віддалі від доріжок, тому, щоб їх побачити, потрібно підходити до кожного дерева, а деякі можна визначити лише за опавшим листям або хвоєю. Такі дерева як гінго дволопатеве (*Ginkgo biloba* L.), ялиця Лоу (*Abies lowiana* Muir.), сумах пухнастий (*Rhus typhina* L.) та деякі інші мають декоративний вигляд у будь-яку пору року завдяки своїм декоративним властивостям (текстура кори, архітектоніка крони, забарвлення листя та плодів тощо), тому їх потрібно розмішувати на пе-

редньому плані в куртинах та великих ландшафтних групах. Щодо вікових дерев, то деякі з них розміщені у віддалених частинах парку, територія навколо них не є доглянутою, не влаштовані вказівники щодо місцезнаходження дерева, деякі з них не захищені огорожею для запобігання витоптуванню пристовбурових кругів. Також немає інформації про походження дерева, його вік та назви.

Переважає більшість квітників у парку є правильної форми простих геометричних фігур. Вони не є окремими елементами, а завжди частиною певної композиції. Протоптані доріжки завжди є проблемою в будь-якому парку. Їхня кількість залежить від особливостей планування території та розміщення дорожньо-стежкової мережі. Часто це транзитні шляхи, які є найбільш зручними для людей. Дивлячись на кількість протоптаних доріжок у цьому парку можна зробити висновок, що дорожньо-стежкова мережа розміщена досить вдало, лише є деякі недоліки у вхідній та прогулянковій зоні.

Висновки. Внаслідок проведених досліджень нами була вивчена планувальна структура парку, його функціональне зонування. Ми виявили такі недоліки, як недосконала розвинена дорожньо-стежкова мережа, оскільки існують протоптані доріжки, на центральній площі відсутнє квіткове оформлення, мала площа для паркування автомобілів, у парку майже відсутнє будь-яке садово-паркове обладнання, а деякі його частини зовсім не доглядаються.

Парк є найкращим у районі не тільки із загального враження, але і за кількістю деревних видів, які тут налічуються. Для його збереження потребується регулярний догляд та заходи з благоустрою території.

Література

1. Спрягайло О.В. Роль Л.П. Симиренка у розвитку вітчизняного декоративного садівництва / О.В. Спрягайло // Садівництво України: традиції, здобутки, перспективи : зб. наук. праць, присвячений 150-річчю від дня народження Л.П. Симиренка. – Мліїв-Умань, 2005. – С. 57-60.
2. Інструкція з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України // Наказ Держкомітету будівництва, архітектури та житлової політики в Україні від 24.12.2001 р., № 226. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ua-tenders.com/legislation/building/n174/>
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць : підручник / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во "Світ", 2005. – 456 с.
4. Артеменко Н.М. Млиевский ордена трудового красного знамени научно-исследовательский ин-т садоводства Лесостепи Украинской ССР им. Л.П. Симиренко / Н.М. Артеменко. – Черкасы : РИО облполиграфиздата, 1990. – 32 с.

Мироненко О.С., Кушнир А.И. Исторический аспект развития планировочной структуры парка Института помологии им. Л.П. Симиренка НААН и ее современное состояние

Приведены функциональное зонирование, планировочная структура парка, охарактеризованы виды и состав насаждений, указаны положительные черты и недостатки планирования. Выявлены такие недостатки, как несовершенная дорожно-тропиночная сеть, отсутствует цветочное оформление, небольшая площадь для парковки автомобилей, в парке почти отсутствует любое садово-парковое оборудование, а за некоторыми его частями вовсе не ухаживают.

Ключевые слова: парк, Л.П. Симиренко, функциональное зонирование, дорожно-тропиночная сеть, мемориальные насаждения.

Myronenko O.S., Kushnir A.I. Historical aspects of development planning structure park of Pomology Institute of Symyrenko NARF today

The functional zoning, planning structure of the park are discussed. The types and composition of plantations are described. The positive and negative aspects of planning are presented. The imperfect road and path network, no floral design, small area for parking are identified. There aren't any gardening equipment and some its parts do not care in the park.

Keywords: park, L.P. Symyrenko, functional zoning, road and path network, memorial plantations.

УДК 631.171:6

**Инж. М.М. Муzychko; аспір. Т.І. Шуплат¹ –
НЛТУ України, м. Львів**

**ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ
ЛІЛІЙНИК (HEMEROCALLIS) ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЇХ
У ЛАНДШАФТНІЙ АРХІТЕКТУРІ**

Висвітлено особливості сортового різноманіття природних і гібридних лілійників, особливостей їхнього розмноження. Здійснено оцінку декоративних якостей переважаючих у міському озелененні видів. Наведено прийоми використання лілійників у системі міського зеленого будівництва.

Ключові слова: лілійник, міксбордер, квітка, декорування, гібрид.

Зелені насадження відіграють важливу роль у формуванні середовища міста, надають індивідуальні, своєрідні риси. Вони підкреслюють, виявляють найбільш цінні будівлі, споруди, пам'ятники, декорують стіни, огорожі, промислові об'єкти. Зелені насадження беруть участь в оформленні міських площ та інших композиційних центрів, з їхньою допомогою підкреслюються особливості або приховуються недоліки рельєфу. Вони прикрашають береги рік і водойм. Об'єкти зеленого будівництва часто є самостійними витворами садово-паркового мистецтва.

На цей час спостерігаються чітко виражені тенденції до підвищення містобудівельної ролі насаджень. Як повноправний конструктивний містобудівельний елемент вони беруть участь в організації території міста, в оформленні міського ландшафту, можуть бути центром або віссю просторового вирішення міського ансамблю, його обрамленням.

На сьогодні дедалі вагомішого набувають заходи з покращення стану навколишнього середовища, благоустрою, озеленення міст і населених пунктів. Саме це і є головним завданням садово-паркового господарства. Адже підвищується значення живої природи в озелененні міста, у створенні його зовнішнього вигляду, у збільшенні площ під зелені насадження, у створенні нових парків, скверів, бульварів, лісопарків. У сучасному місті озеленені території (окремі ділянки і садово-паркові комплекси) об'єднуються в динамічну взаємопов'язану систему [2].

Програма та методи дослідження: передбачалось дослідити морфологічні та декоративні особливості сортового різноманіття природних і гіб-

ридних лілійників, особливостей їхнього розмноження та прийомів використання у ландшафтній архітектурі сучасного міста. Використовували фенологічні, ботанічні маршрутні методи, статистичні.

Результати дослідження. Рід Лілійник (*Hermerocallis*) вміщає багаторічні квіткові рослини, що систематично належать до родини Лілійникових (*Hermerocallidaceae*). Трав'яні багаторічні рослини, напіввічнозелені і вічнозелені. Квітки великі, жовтого або жовтогарячого і помаранчево-червоного кольорів у волотистому або головчатому суцвітті. Квіти розквітають послідовно одна за одною, в'януть на наступний день. Плід – шкіряста тригранна коробочка. Довгі лінійні листки, часто є дуговидно вигнутими.

Історія використання лілійників в озелененні є давньою. У Східній Азії, зокрема в Китаї і Японії, він відомий здавна. Перша згадка про нього як про садову культуру стосується I ст. нашої ери. Достовірні відомості про інтродукцію та вирощування лілійників в Європі було надано у XVI ст. Першими були введено в культуру два види: лілійник жовтий – *H. flava* і лілійник буро-жовтий *H. fulva*, що поширилися згодом повсюдно. У середині XIX ст. в Європі вперше з'явилися зеленолисті і ряболисті махрові лілійники.

Вивчення лілійників природної флори розпочалось у 60-ті роки XIX ст., а активна селекційна робота, особливо в США, Голландії, Австралії дала до 50-60-х років XX ст., близько 250 сортів від карликових кущиків до гігантів найрізноманітнішого забарвлення з термінами цвітіння від раннього до пізнього [3]. В Європі загалом та в Україні зокрема поширені гемерокаліс рудий (*H. fulva*) та жовтий (*H. flava*). А нові найрізноманітніші сорти цієї рослини – це вже витвір селекціонерів. Як наслідок, нові сорти мають більш широкий спектр кольорів, гофровані пелюстки, окантовку та інші привабливі зовнішні відмінності, які широко застосовують у міському озелененні.

Лілійник вважають відносно новою культурою у квітникарстві, він користується популярністю дякуючи своїй багатогранній красі та невибагливості, яка зокрема полягає у значній пластичності, здатності рости в тіні, півтіні, хоч лише на добре освітленому місці його цвітіння буде масовим і рясним. Для вирощування лілійників підійдуть звичайні садові ґрунти. Бідні дерново-опідзолені ґрунти необхідно збагатити компостом з додаванням піску, торфу і мінеральних добрив. На важких глинистих ґрунтах виникає застій вологи, через це в них потрібно домішувати пісок і торф. Сильна коренева система лілійника дає йому змогу отримувати вологу з глибини і не боятись пересушення верхніх шарів ґрунту. Вони не люблять частих поливів. Підливають їх лише в разі довгих засух.

Для посадки готують яму розміром 25×25×25 см, в якій розміщують кореневище і добре поливають рослину. Після посадки кущик підгортають 8-сантиметровим шаром ґрунту. Можна внести під час посадки торф або перепрілий гній у лунку, легенько присипати піском або ґрунтом, а потім розміщувати кореневище. Допускається вирощування без пересадки на одному місці 8-10 років.

Найкраще садити їх в травні або серпні. Якщо необхідно, можна робити пересадку рослин і в проміжок між цими місяцями, але робити це потрібно

¹ Наук. керівник: проф. В.П. Кучерявий, д-р с.-г. наук